

Kohtuasi C-442/20

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

21. september 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Amtsgericht Nürnberg (Nürnbergi esimese astme kohus, Saksamaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

11. september 2020

Hageja:

Flightright GmbH

Kostja:

Ryanair Designated Activity Company

Amtsgericht Nürnberg (Nürnbergi esimese astme kohus, Saksamaa)

[...]

Kohtuasjas

Flightright GmbH,

[...] Potsdam

– hageja –

[...]

versus

Ryanair Designated Activity Company, [...] Dublin, Iirimaa

– kostja –

[...] **[lk 2]**

teeb Amtsgericht Nürnberg (Nürnbergi esimese astme kohus, Saksamaa) nõude tõttu [...] 11. septembril 2020 [...] järgmise

kohtumääruse

I. Menetlus peatatakse.

II. Euroopa Ühenduste Kohtule esitatakse Euroopa Liidu lepingu artikli 19 lõike 3 punkti b ja Euroopa Liidu toimise lepingu artikli 267 alusel Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2004. aasta määruse (EÜ) nr 261/2004, millega kehtestatakse ühiseeskirjad reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise eest antava hüvitise ja abi kohta ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 295/91 (ELT 2004, L 46, lk 1; ELT eriväljaanne 07/08, lk 10) artikli 5 lõike 3 tõlgendamise kohta järgmised eelotsuse küsimused:

a) Kas tegutseva lennuettevõtja enda töötajate streik, mille on korraldanud ametiühing, on „erakorraline asjaolu“ määruse (EÜ) nr 261/2004 artikli 5 lõike 3 tähenduses?

b) Kas seejuures on oluline, kas nimetatud streik toimub töötajate nende nõuete alusel, mille suhtes ei olnud töötajate ja tegutseva lennuettevõtja vahelises lepingus siiani kokku lepitud?

c) Kas seejuures on oluline, kas konkreetse streigi ajendiks oli tegutseva lennuettevõtja teatud käitumine ametiühinguga peetavate läbirääkimiste ajal?

[lk 3]

Põhjendused

- 1 I. [...] [menetluse peatamise kohta]
- 2 Kohtuvaidluse kohta tehtud otsus, mida ei saa tavalises korras edasi kaevata [...], sõltub Euroopa Liidu Kohtu vastusest eelotsusetaotluse resolutsioonis formuleeritud eelotsuse küsimustele.
- 2 II. Vaidluse eseme kirjeldus

- 3 Hageja taotleb kostjalt hüvitise maksmist summas 500,00 eurot.
- 4 Reisijatel, kes olid loovutanud oma nõuded hagejale, olid kinnitatud broneeringud lennule Nürnbergist (NUE) Krakówisse (KRK) lennunumbriga FR5420, mille pidi teostama kostja [ning] mis pidi Nürnbergist lahkuma 10. augustil 2018 kell 14.45 (kohalik aeg) ning maanduma Krakówis samal päeval kell 16.15 (kohalik aeg). Lend tühistati. Tühistamise põhjus oli kostja pilootide streik 10. augustil 2018.
- 5 Kostja oli pidanud kollektiivlâbirââkimisi ametiühinguga Vereinigung Cockpit (edaspidi „VC“), muu hulgas üldise kollektiivlepingu ja töötasu puudutava kollektiivlepingu sõlmimise kohta. Lâbirââkimisi peeti juba 2017. aasta detsembrist alates. Ametiühing soovis 42-protsendilist palgatõusu. Kostja nõustus 20-protsendilise tõusuga ning maksis selle ka 2018. aasta algusest alates tegelikult välja. Kostja oli veel 3. augustil 2018 esitanud VC-le parandatud pakkumise, mille üle ei olnud veel lâbirââkimisi toimunud. 8. augustil 2018 kutsus VC piloote üles streikima. [lk 4]
- 6 Saksamaal ja teistes riikides tühistati 10. augusti 2018. aasta streigi tõttu lende. Alles jäänud lennud teostati lennuplaani ümberkorraldamise ja täiendavate pilootide kaasamise teel. Peale selle toimusid streigid kostja vastu Iirimaal, Belgias, Rootsis ja Madalmaades.
- 7 Liidu õiguse asjakohased õigusnormid
- 8 Euroopa Liidu põhiõiguste harta ([ELT] 2000/C-364/01)
- 9 Artikkel 12 („Kogunemis- ja ühinemisvabadus“) sätestab:
 - 10 „1. Igaühel on õigus rahumeelselt koguneda ning moodustada ühinguil kõigil tasanditel, eelkõige poliitika, ametiühingute ja kodanikuühiskonna valdkonnas; see kâtkeb igaühe õigust oma huvide kaitseks ametiühinguil luua ja neisse astuda. [...]“
- 11 Artikkel 28 („Kollektiivlâbirââkimiste ja kollektiivse tegutsemise õigus“) sätestab:
 - 12 „Töötajatel ja tööandjatel või nende organisatsioonidel on liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavade kohaselt õigus pidada asjakohasel tasandil lâbirââkimisi kollektiivlepingute üle ja neid sõlmida ning huvide konflikti korral kollektiivselt oma õigusi kaitsta, sealhulgas streikida.“
- 13 Euroopa sotsiaalharta (Euroopa lepingute seeria, nr 35, 18.10.1961) [lk 5]
- 14 I osa punkt 6 sätestab:
- 15 „Kõigil töötajatel ja tööandjatel on õigus pidada kollektiivlâbirââkimisi.“

- 16 II osa artikkel 6 („Õigus pidada kollektiivlääbirääkimisi“) sätestab:
- 17 „Et rakendada tulemuslikult õigust pidada kollektiivlääbirääkimisi, kohustuvad lepingupooled: [...]
- 18 (4) tunnustama töötajate ja tööandjate õigust korraldada ühisaktsioone huvikonfliktide korral, sealhulgas õigust streikida, järgides kohustusi, mis tulenevad varem sõlmitud kollektiivlepingutest.“
- 19 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2004. aasta määruse (EÜ) nr 261/2004 (ELT 2004, L 46, lk 1; ELT eriväljaanne 07/08, lk 10)
- 20 põhjendus 14 sätestab:
- 21 „Montreali konventsiooni alusel tuleks lennuettevõtjate kohustusi piirata või nad nende täitmisest vabastada juhul, kui juhtumi põhjuseks on erakorralised asjaolud, mida ei oleks saanud vältida isegi siis, kui oleks võetud kõik sobivad meetmed. Sellised asjaolud võivad eelkõige esineda poliitiliselt ebastabiilsetes oludes, asjaomase lennu tegemiseks sobimatute ilmastikutingimuste tõttu, turvalisuse ohu, ettenägematute lennuohutusega seotud vajakajäämist ning streikide korral, mis mõjutavad tegutseva lennuettevõtja toimimist.“ [lk 6]
- 22 Artikkel 5 („Tühistamine“) sätestab:
- 23 1. Lennu tühistamise korral: [...]
- 24 c) on asjaomastel reisijatel õigus saada tegutsevalt lennuettevõtjalt hüvitist vastavalt artiklile 7 [...]
- 25 3. Tegutsev lennuettevõtja ei ole kohustatud maksma hüvitist vastavalt artiklile 7, kui ta suudab tõestada, et tühistamise põhjustasid erakorralised asjaolud, mida ei oleks suudetud vältida isegi siis, kui oleks võetud kõik vajalikud meetmed.“
- 26 Artikkel 7 („Õigus hüvitisele“) sätestab:
- 27 „1. Kui osutatakse käesolevale artiklile, saavad reisijad hüvitist kuni:
- 28 a) 250 euro ulatuses kõikide kuni 1500 kilomeetri pikkuste lendude puhul; [...].“
- 29 Eelotsuse küsimustele kohaldatav riigisisene kohtupraktika
- 30 Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) oli 21. augusti 2012. aasta kohtuotsuses (toimiku nr: X ZR 138/11) otsustanud (kokkuvõte):
- 31 „1. Kui ametiühing kutsub lennuettevõtja piloote kollektiivlepingu üle peetavate vaidluste raames üles tööd katkestama, võivad selle tagajärjeks olla erakorralised asjaolud määruse (EÜ) nr 261/2004 artikli 5 lõike 3 tähenduses.

- 32 2. Lennuettevõtja on sellisel juhul vabastatud hüvitiste maksmisest nende lendude tühistamise eest, mille ta ära jätab [lk 7], et kohandada lennuplaani streigiüleskutse eeldavatele tagajärgedele.“
- 33 Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) põhjendas oma otsust järgmiselt (punkt 25 j):
- 34 „Kostja tuginemine erakorralistele asjaoludele ei lange mitte seetõttu ära, et olukord oli kostja kontrolli all.
- 35 Üldjuhul ei saa läbirääkimiste puhul kollektiivlepingu üle eeldada erakorralisi asjaolusid välistavat kontrolli olukorra üle. Streigi korraldamise otsuse teevad töötajad neile kuuluva kollektiivläbirääkimiste autonoomia raames ning seega tegutseva lennuettevõtja ettevõtte väliselt. Sellest tuleneb, et lennuettevõtjal ei ole tavaliselt ka oma töötjate puhul õiguslikult olulist mõju sellele, kas streigitakse või mitte. Seejuures ei veena argument, et tegutseval ettevõtjal on ettevõttesiseste streikide korral võimalik nõudmisi täita ja sellega streiki vältida. Sellisel juhul nõutaks lennuettevõtjalt tema liidu õigusega kaitstud ühinemisvabadusest loobumist ning enda juba algusest peale kaotaja rolli asetamist töövõitluses. See ei oleks lennuettevõtja suhtes mõistlik ega oleks ka reisijate pikemat aega kestvates huvides.“
- 36 Poolte õiguslikud seisukohad
- 37 Hageja on seisukohal, et oma lennusaatjate streik ei kujuta endast „erakorralist asjaolu“ määruse (EÜ) nr 261/2004 artikli 5 lõike 3 tähenduses. Ta leiab, et iga läbirääkimise puhul kollektiivlepingu üle tuleb arvestada streigiga ning seega ka lendude ärajäämise ja tühistamisega. Tegemist on tüüpilise, [lk 8] käitumistegevuse teostamisel eeldatava, kuid mitte erakorralise sündmusega.
- 38 Kostja on seisukohal, et ametiühingu korraldatud streik kujutab endast erakorralist asjaolu sõltumata sellest, kas streikiva personali puhul on tegemist tegutseva lennuettevõtja töötajatega või mitte. Määruses (EÜ) nr 261/2004 ei ole isegi eristatud seda, kas tegemist on töötajate või kolmandate isikutega.
- 39 Riigisisised kohtuotsused
- 40 Paljudes riigisisestes kohtuotsustes pärast Euroopa Kohtu 17. aprilli 2018. aasta otsust (C-195/17) – mille kohaselt ei pea reisija õigus hüvitist saada sõltuma nimelt sellest, kas streik on liikmesriigi kohaldamisele kuuluvate töö- ja kollektiivlepinguid käsitlevate õigusnormide kohaselt õiguspärane või mitte, vaid pigem tuleb „erakorralisteks asjaoludeks“ määruse (EÜ) nr 261/2004 artikli 5 lõike 3 tähenduses pidada ainult selliseid sündmusi, mis ei ole oma olemuselt või põhjuselt asjaomase lennuettevõtja tavapärase tegevuse osa ja väljuvad tema tegeliku kontrolli alt – ollakse nüüd ülalnimetatud Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) otsusest kõrvale kaldudes seisukohal, et tegemist ei ole erakorraliste asjaoludega. Näitena olgu siinkohal viidatud Landgericht Nürnberg-Fürthi (Nürnberg-Fürthi esimese astme kohus, Saksamaa) 2. märtsi

2020. aasta otsuse (toimiku nr 16 S 1060/20) lisas esitatud kokkuvõtlikule soovitusel. Seejuures ühineb esimese astme kohus samuti valdava kohtupraktikaga.

- 41 Kohtupraktikas ei ole aga praegu selge, kas Euroopa Kohus hindab ametiühingu korraldatud streiki niisamuti kui „etteteatamata streiki“ või teisiti, sest ametiühingu korraldatud streik on vastupidi „etteteatamata streigile“ kaitstud nii liidu õigusega kui ka põhiõiguste harta artikli 12 lõikega 1 ja artikliga 28, ning seega ei saa **[lk 9]** 17. aprilli 2018. aasta kohtuotsust (C-195/17) tõlgendada nii, et see hõlmab ka ametiühingu korraldatud streiki. Ka Euroopa sotsiaalharta artikli 6 lõikes 4 tagatud streikimisõiguse eesmärk on – selle sissejuhatava lause ja I osa punkti 6 programmilise lause kohaselt – kaitsta õigust pidada – kooskõlastatult – läbirääkimisi. Nimelt tunnustatakse sõnaselgelt: „selleks, et rakendada tulemuslikult õigust pidada kollektiivläbirääkimisi“. Euroopa Kohus võiks seega lähtuda sellest, et tema kohtupraktika ülekandmine ametiühingu korraldatud streikidele tähendaks liidu õiguse rikkumist, mida saaks vajadusel tuletada juba määruse (EÜ) nr 261/2004 põhjendusest 14, milles on streiki üldjuhul nimetatud „erakorraliseks asjaoluks“, aga see seisneks eelkõige selles, et – igal juhul kokkuvõttes – sekkutaks lennuettevõtja liidu õigusega kaitstud ühinemisvabadusse.
- 42 Võimalik on aga ka teistsugune seisukoht, mille kohaselt tuleb lähtuda sellest, mis põhjusel streik korraldati. Nii võib olla seisukohal, et eristada tuleb selle alusel, kas streigiga püütakse ära hoida lennuettevõtja meetmeid, mis kujutavad endast olemasoleva töö- ja töölepinguõigusliku olukorra halvenemist. Siis oleks streigi põhjustanud lennuettevõtja (ettevõtlus-)tegevus ning seega oleks see „kontrolli all“. Seevastu kui ametiühing nõuaks seniste tingimustega võrreldes „rohkem“ ning kutsuks seega üles streikima, ilma et seda põhjustaks konkreetselt lennuettevõtja, oleks mõeldav erakorralise asjaolu eeldamine. Näitena viidatakse siinkohal [lisatud] Amtsgericht Nürnbergi (Nürnbergi esimese astme kohus, Saksamaa) 29. novembri 2019. aasta määrusele (toimiku nr: 240 C-6688/19 [...]), milles kirjeldatakse kokkuvõtlikult ka praegust kohtupraktikat. **[lk 10]**
- 43 Menetluse seis
- 44 Kohtuvaidluse tulemus sõltub vastusest eelotsuse küsimusele: kohtuvaidlus võimaldab mh nii faktilisel kui ka õiguslikul tasandil otsuse tegemist [selgitus] [...]
- 45 [...]